

26.9.2022 Dnro 211/00.04.00/2022

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Viite: Lausuntopyyntö 2.9.2022

ASiantuntijalausunto hallituksen esityksestä luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt mm. Kainuun liiton asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 76/2022 vp).

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi luonnonsuojelulaki. Samalla nykyinen vuodelta 1997 oleva samanniminen luonnonsuojelulaki kumottaisiin. Lain uudistaminen on katsottu tarpeelliseksi, koska luonnon monimuotoisuuden heikentymistä ei ole saatu pysäytettyä, luontotyyppien ja lajien uhanalaisuudesta on saatu runsaasti uutta tietoa ja myös ilmastonmuutos nopeuttaa ja voimistaa entisestään monia luonnossa tapahtuvia muutoksia. Lisäksi muu lainsäädäntö, ohjauskeinot ja hallinto ovat muuttuneet nykyisen luonnonsuojelulain voimassaoloaikana.

Voimassa olevaan luonnonsuojelulakiin verrattuna uuden lain rakenne ja sen useat pykälät säilyisivät sisällöllisesti pitkälti ennallaan, mutta lakia täydennettäisiin ja tarkistettaisiin monilta osin. Kokonaan uusissa luvuissa säädettäisiin luonnonsuojelun hallinnosta, eliölajien vaihdannasta, maahantuonnista ja maastaviennistä, luontotiedon hallinnasta sekä luonnonarvojen heikentymisen hyvittämistä koskevasta vapaaehtoisesta ekologisesta kompensatiosta. Samassa yhteydessä vahvistettaisiin myös esimerkiksi vesilain luontotyyppejä koskevaa suojelua lisäämällä sen soveltamisalaan purot, lähteiköt ja kalkkilammet. Lisäksi useisiin muihin lakeihin tehtäisiin ehdotettavasta luonnonsuojelulaista johtuvia teknisiä korjauksia ja muutoksia.

Hallituksen esitys

Huolimatta siitä, että hallituksen esitystä eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta on muokattu ympäristöministeriön järjestämän lausuntokierroksen jälkeen, Kainuun liitto nostaa esille ja toistaa seuraavat Kainuun maakuntahallituksen lausunnossa 6.9.2021 olevat näkökohdat:

Kainuun liitto toteaa, että lain uudistuksen tavoite mm. lisätä luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä sekä tehostaa hallinnollisia menettelyjä on hyvä ja kannatettava. Ehdotetut säännökset ovat kuitenkin osin tulkinnanvaraisia ja voivat johtaa epäselviin tilanteisiin, oikeuslaitoksen kuormittumiseen ja lisätä tarpeettomasti byrokratiaa. Sellainen tilanne

pikemminkin heikentäisi lain toimivuutta, selkeyttä ja hyväksyttävyyttä tavoitteista poiketen.

Kainuun liiton mielestä on erittäin tärkeää, että lainsäädännön uudistamisessa otetaan riittävästi huomioon kaavoituksen sekä erilaisten ympäristöllisten lupamenettelyjen sujuvuus ja vältetään lisäresursseja edellyttäviä viranomaistyön ja -velvoitteiden lisäämistä. Esimerkiksi lain valmistelussa tulisi arvioida mahdollisuutta korvausvelvollisuutta hankkeiden toteutumisen tahallisen viivästyttämisen yhteydessä.

Ehdotuksen mukaan kunta edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja sen kestäväää käyttöä sekä maisemansuojelua alueellaan. Kainuun liitto pitää tärkeänä, että tehtävä ymmärretään lähtevän perustuslaissa säädetystä kunnallisesta itsehallinnosta ja erilaisten alueiden mahdollisuuksista.

On hyvä, että lakiluonnoksen säädöksiin on esitetty mm. maakunnan liitolle ja kunnille salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat välttämättömiä niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tietojen luotettavuus, saatavuus ja käyttökelpoisuus ovat erittäin tärkeitä ja toimivaltaiselle viranomaiselle täytyy turvata riittävät resurssit tiedonhallinnan kehittämiseen. Kainuun liitto pitää myös tärkeänä sitä, että kunnille ja maakunnille tiedon toimittaminen luonnonsuojelun tietojärjestelmään on mahdollisuus eikä velvoite.

Kainuun liitto toteaa, että lakien rajapinnat tulee järjestää siten, että rakentamisen ohjaus tapahtuu jatkossakin MRL:n säädösten perusteella tai vastaavin menettelyin. Luonnonsuojelulain säädösten perusteella ei siten tule syntyä päätöksiä, jolla rakentamista ohjattaisiin MRL:n säädösten asemesta.

Kainuun liitto pitää hyvänä, että luonnonsuojelulakiin ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset muodostuvat vapaaehtoisesta luontoarvojen tuottamisesta ja vapaaehtoisesta heikennysten hyvittämisestä. Kainuun liitto kuitenkin muistuttaa, että vapaaehtoisen ekologista kompensaatiota koskevien säädösten tulee olla sellaisia, että esimerkiksi poikkeamismenettely ei aiheuta päällekkäistä työtä hankkeiden erivaiheissa. Tilanne on haastava kaavoituksen suhteen, koska kyseessä on maankäytön suunnitteluvaihe ja hankkeen usein toteuttaa joku muu taho kuin kaavoituksesta vastaava maakunnan liitto tai kunta. Esimerkiksi täydellisen hyvittämissuunnitelman laatiminen ajallisesti tarkasteltuna liian aikaisin voi johtaa siihen, että hyvittämissuunnitelma tulee tehdä useampaan kertaan.

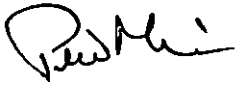
Säädösehdotuksen mukaan viranomaisten on otettava uhanalaiset luontotyypit ja uhanalaiset eliölajit huomioon päätöksenteossa noudattaen muussa lainsäädännössä luontoarvojen turvaamisesta erikseen säädettyä. Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Esimerkiksi maakuntakaavoituksen yhteydessä laaditaan yleensä laajoja, koko maakunnan alueen kattavia selvityksiä. Huolimatta siitä, että säädöksissä ohjataan toimimaan sen mukaan mitä muussa lainsäädännössä luontoarvojen turvaamisesta erikseen säädetään, esitetyt säädökset voivat johtaa kaavoituksen ja lupamenettelyjen selvitysvaatimusten lisääntymiseen. Selvitysten tarkkuustason nostaminen nykyisestä tarkoittaisi kustannusten nousua ja kaavojen valmistelun aikataulujen pidentymistä. Luontotyyppien huomioimisvelvoitteesta voi tulla yleinen valitusperuste, joka voi johtaa tarpeettomiin valituksiin ja oikeuslaitoksen kuormittamiseen.

Säädösehdotusten mukaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi myöntää poikkeuksen hyvitysalueen luonnonarvojen hävittämistä ja heikentämistä koskevasta kiellosta, jos kiellosta estää yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen eikä hankkeelle tai suunnitelmalle ole teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa olevaa vaihtoehtoa. Säädöksen mukaan päätöksessä on veloitettava heikennyksen aiheuttaja hyvittäviin toimenpiteisiin, joilla hyvitetään hyvitysalueella olevat ja hyvittäville toimenpiteillä tavoitellut luonnonarvot. Kainuun liitto toteaa, että heikennyksen aiheuttajan määrittämää ei tule sitoa maankäytön suunnittelun lakisääteiseen tehtävään. Maakunnan liitot laativat maakuntakaavoja ja kunnat yleis- ja asemakaavoja. Toiminnanharjoittajat vastaavat kaavassa osoitettavien aluevarausten toteutumisesta ja alueiden yksityiskohtaisemmasta suunnittelusta, missä yhteydessä myös hyvittämissuhteet on tarkoituksenmukaista ratkaista. Kainuun liitto pitää tärkeänä, että mahdollisten hyvittämisalueiden määrittämisessä kuullaan mm. alueen kuntia riittävällä tavalla ja asianmukaisesti.

On hyvä, että julkisyhteisöt (ml. kunnat, kuntayhtymät) ovat luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemisen säännöksissä mukana ja niillä on mahdollisuus saada tukea ja avustusta sen eri muodoissa. On kuitenkin tärkeä huomioida, että kunnalle luonnonsuojelulaissa säädetty edistämistehtävä ei tule olla esteenä tuen tai avustuksen saamiselle.

Kainuun liitto pitää välttämättömänä, että maanomistajia kuullaan riittävällä tavalla ja asianmukaisesti luonnonsuojelualueen perustamisen yhteydessä.

Kainuun liitto

Pentti Malinen
maakuntajohtaja

Sanna Schroderus
suunnittelujohtaja

